

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Κοινωνικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Κοινωνιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	903	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	5 ^ο
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ειδικά Θέματα Ψηφιακής Κοινωνιολογίας		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
		3	6
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Επιστημονικής Περιοχής, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων</i>	Υποχρεωτικό κατ' επιλογήν/Σεμινάριο/Ειδικού Υποβάθρου.		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Προτεραιότητα θα δοθεί σε φοιτήτριες και φοιτητές που έχουν εξετασθεί επιτυχώς στα κάτωθι μαθήματα: (Υ) «Κοινωνιολογία της Διακινδύνευσης και της Αβεβαιότητας» (637) και (ΥΕ) Κοινωνιολογία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (645).		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι (μέσω εργασιών στα αγγλικά)		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://soc.aegean.gr/info/course/eidika-themata-psifiakis-koinoniologias-seminario/		

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης

και Παράρτημα Β

- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Με την παρακολούθηση του μαθήματος και τη μελέτη των προτεινόμενων βιβλιογραφικών πηγών επιδιώκεται οι φοιτήτριες και οι φοιτητές στο τέλος του εξαμήνου να:

- είναι σε θέση να εξηγούν κεντρικές θεωρητικές έννοιες της ψηφιακής κοινωνιολογίας,
- έχουν κατανοήσει την αναδιαμόρφωση της ταυτότητας και των θεσμών στην ψηφιακή συνθήκη,
- έχουν εμβαθύνει στο πώς διασταυρώνεται η ψηφιοποίηση με τις διακινδυνεύσεις,

- έχουν κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο έχουν αναλυθεί, κοινωνιολογικά, το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης,
- έχουν γνωρίσει μεθόδους έρευνας της ψηφιακής κοινωνίας,
- έχουν κατανοήσει πτυχές της δεδομενοποίησης και της παιχνιδοποίησης,
- έχουν κατανοήσει πτυχές της ψηφιακής επιτήρησης/αρχαιοπαρακολούθησης (καπιταλισμός της επιτήρησης), της παραβίασης των ψηφιακών δικαιωμάτων και ελευθεριών, και των μεροληψιών,
- έχουν κατανοήσει πτυχές των ψηφιακών ανισοτήτων, του ψηφιακού χάσματος, και της ψηφιακής αποικιοκρατίας,
- είναι σε θέση να αναλύουν τα χαρακτηριστικά της σημερινής υβριδικής κοινωνίας.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
Λήψη αποφάσεων
Αυτόνομη εργασία
Ομαδική εργασία
Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής.
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου.
- Ομαδική Εργασία.
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών.
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης.
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το σεμιναρικό μάθημα εμβαθύνει στο πεδίο της ψηφιακής κοινωνιολογίας. Αφετηριακά αναλύονται νέες θεωρητικοποιήσεις και ερευνητικές προσεγγίσεις, σκιαγραφώντας πτυχές της (μέτα)νεωτερικότητας και το πορτραίτο της ψηφιακής κοινωνίας. Ειδική εστίαση δίνεται σε προσεγγίσεις της κοινωνικής θεωρίας, όπως των Manuel Castells για την κοινωνία των δικτύων, Bruno Latour για τα δίκτυα – δρώντων, της Deborah Lupton για την «ψηφιακή κοινωνία της διακινδύνευσης», και του ψηφιακού υλισμού, καθώς επίσης και σε μεθόδους έρευνας, όπως της ψηφιακής εθνογραφίας. Περαιτέρω, αναλύονται όψεις της αναδιαμόρφωσης του εαυτού, της ταυτότητας, και των αλληλεπιδράσεων στην ψηφιακή συνθήκη, αλλάζοντας, παράλληλα, τις σχέσεις, τις μορφές επιθυμητότητας, οικειότητας και σωματοποίησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ιχνηλατούνται εκφάνσεις της επιτέλεσης, της ποσοτικοποίησης και της (αυτό)παρακολούθησης του εαυτού σε ψηφιακά μέσα, και της φορητής ατομικότητας. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τίθενται, επίσης, οι μετασχηματισμοί στους θεσμούς μέσω της ψηφιοποίησης. Τα ανωτέρω προσεγγίζονται μέσα από συμβολές που αναδεικνύουν πτυχές της δεδομενοποίησης και της παιχνιδοποίησης, στηριζόμενες σε μορφές γνώσης και έρευνας που προκρίνουν την προβλεψιμότητα με όρους πιθανοκρατίας και ενδεχομενικότητας. Ακολούθως, αναλύονται κριτικές θεωρίες της ψηφιακής κοινωνιολογίας, σε σχέση με την ψηφιακή επιτήρηση/αρχαιοπαρακολούθηση (καπιταλισμός της επιτήρησης), την παραβίαση των ψηφιακών δικαιωμάτων και ελευθεριών, και των μεροληψιών με βάση το φύλο, τη σεξουαλικότητα, την κοινωνική τάξη, της εθνότητας, την ηλικία και την αναπηρία.

Εξετάζονται, επίσης, μορφές των ψηφιακών ανισοτήτων, του ψηφιακού χάσματος, και της ψηφιακής αποικιοκρατίας. Μέσω των ανωτέρω φωτίζονται οι αλλαγές που συντελούνται σε αναλογικά-ψηφιακά περιβάλλοντα, μέσω της τεχνητής νοημοσύνης, των αλγορίθμων, των μεγάλων δεδομένων, και των τεχνολογιών εικονικής/μεικτής/επαυξημένης πραγματικότητας, αναδεικνύοντας τις νέες μορφές υποκειμενικοποίησης και τους μετασχηματισμούς που συντελούνται στη σημερινή υβριδική κοινωνία. Οι ομάδες εργασίας που θα συγκροτηθούν στο σεμιναριακό μάθημα θα επεξεργαστούν, επίσης, παραδείγματα, μεταξύ άλλων:

- Εργασία και οικονομία στην ψηφιακή συνθήκη: Καπιταλισμός της πλατφόρμας, ευέλικτη-επισφαλής εργασία και ψηφιακό προλεταριάτο, αλγοριθμική επιλογή και επιτήρηση των εργαζομένων.

- Ψηφιακή υγεία, σώμα και τεχνολογία/Ψηφιακό πένθος, μνήμη και αθανασία.

- Η ψηφιοποίηση των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και αθλητισμού/Η κουλτούρα των ψηφιακών μέσων - Κατανάλωση περιεχομένου και αλγόριθμοι συστάσεων: Αναλύοντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ψηφιακά παιχνίδια.

- Ψηφιακή μετανάστευση/Ψηφιακή εκπαίδευση.

- Έγκλημα, μορφές θυματοποίησης και αντεγκληματική πολιτική στην ψηφιακή συνθήκη.

1η Εβδομάδα: Παρουσίαση του περιγράμματος και εισαγωγή στο περιεχόμενο του σεμιναρίου.

2η Εβδομάδα: Εισαγωγή στην ψηφιακή κοινωνιολογία.

Επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση αναλογικού – ψηφιακού.

3η Εβδομάδα: Η αναδιαμόρφωση του εαυτού, της ταυτότητας και των σχεσιακών αλληλεπιδράσεων στην ψηφιακή συνθήκη.

4η Εβδομάδα: Οι θεσμοί στην ψηφιακή συνθήκη.

5η Εβδομάδα: Ερευνώντας την ψηφιακή κοινωνία.

6η Εβδομάδα: Τεχνητή νοημοσύνη, αλγόριθμοι, μεγάλα δεδομένα και τεχνολογίες εικονικής/μεικτής/επαυξημένης πραγματικότητας.

Δεδομενοποίηση, επιτήρηση/αρχαιοπαρακολούθηση και μεροληψίες: Το «άνοιγμα των μαύρων κουτιών».

7η Εβδομάδα: Ψηφιακή πολιτική, ακτιβισμός και αναδιαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας.

Η εποχή της παραπληροφόρησης, οι θάλαμοι αντήχησης και οι νέες μορφές πόλωσης.

8η Εβδομάδα: Εργασία και οικονομία στην ψηφιακή συνθήκη: Καπιταλισμός της πλατφόρμας, ευέλικτη-επισφαλής εργασία και ψηφιακό προλεταριάτο, αλγοριθμική επιλογή και επιτήρηση των εργαζομένων.

9η Εβδομάδα: Ψηφιακή υγεία, σώμα και τεχνολογία.

Ψηφιακό πένθος, μνήμη και αθανασία.

10η Εβδομάδα: Η ψηφιοποίηση των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και αθλητισμού.

Η κουλτούρα των ψηφιακών μέσων - Κατανάλωση περιεχομένου και αλγόριθμοι συστάσεων: Αναλύοντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ψηφιακά παιχνίδια.

11η Εβδομάδα: Ψηφιακή μετανάστευση.

Ψηφιακή εκπαίδευση.

12η Εβδομάδα: Έγκλημα, μορφές θυματοποίησης και αντεγκληματική πολιτική στην ψηφιακή συνθήκη.

13η Εβδομάδα: Ανακεφαλαίωση των θεματικών ενοτήτων του μαθήματος και αναστοχασμός.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως

Πρόσωπο με πρόσωπο

εκπαίδευση κ.λπ.		
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές		Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία και στην επικοινωνία με τις/τους φοιτήτριες/φοιτητές.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Σεμινάριο	39
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	61
	Παρουσίαση προόδου εργασίας	10
	Συμβουλευτική για τις εργασίες	20
	Συγγραφή εργασίας	40
	Παρουσίαση εργασιών	10
	Σύνολο Μαθήματος (30 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)	180 ώρες (6 ECTS)
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.	Γλώσσα Αξιολόγησης: Ελληνική και Αγγλική (στις περιπτώσεις υποψηφίων από την αλλοδαπή). Η τελική βαθμολογία διαμορφώνεται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια: • Ενεργητική παρουσία και συμμετοχή με βάση τη βιβλιογραφία του σεμιναρίου (20% της τελικής βαθμολογίας). • Ανάλυση σεμιναριακής εργασίας σε ζητήματα που αποτελούν αντικείμενα ανάλυσης του σεμιναρίου, σε συνεργασία με τον διδάσκοντα. Παρουσίαση και εισήγηση της εργασίας στη διάρκεια του σεμιναρίου μετά από τρεις συναντήσεις με τον διδάσκοντα (30% της τελικής βαθμολογίας). • Παράδοση της σεμιναριακής εργασίας σε γραπτή μορφή. Η εργασία θα γίνει σε ομάδες 2 ή 3 ατόμων ανάλογα με τον αριθμό των φοιτητριών/των και η έκταση της θα είναι 7.000 λέξεις ή 15 σελίδες Α4, γραμματοσειρά Calibri 11, διάστιχο 1,15. Η εργασία παραδίδεται στο τέλος του εξαμήνου (50% της τελικής βαθμολογίας). Το μάθημα περιλαμβάνει διαλέξεις, παρουσιάσεις των εργασιών, συζητήσεις, προβολές οπτικοακουστικού υλικού και γραπτή εργασία.	

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

α) Εγχειρίδια του μαθήματος

Fuchs, C. (2023). Μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μια κριτική εισαγωγή. Αθήνα: Ροπή.

Ζούμποφ, Σ. (2023). Η Εποχή του Κατασκοπευτικού Καπιταλισμού. Ο αγώνας για ένα

ανθρώπινο μέλλον στο μεταίχμιο της Νέας Εξουσίας. Αθήνα: Ιδεολόγιο.

Τύμπας, Τ. και Μεργούπη – Σαβαΐδου, Ε. (Επιμ.) (2013). Ιστορίες της τεχνολογίας του εικοστού αιώνα. Ηλεκτρικά αυτοκίνητα, ξύλινα αεροπλάνα, γαλλικοί αντιδραστήρες, γυναίκες υπολογιστές. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Β) Συμπληρωματική βιβλιογραφία

Artinopoulou, V. & Kouroutzas, C. (2022). *European Hate Crime Reporting Survey*. STAND – UP Project – Standing up against hate in the EU.

Bauman, Z. & Lyon, D. (2012). *Liquid surveillance. A conversation*. Cambridge: Polity.

Beck, U. (2013). The digital freedom risk: too fragile an acknowledgement. *Open Democracy*.

Benjamin, R. (2022). *Viral Justice. How we Grow the World we Want*. Princeton: Princeton University Press.

Castells, M. (2009). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture Volume I*. 2nd Edition. London: Wiley-Blackwell.

Castells, M. (2009). *The Power of Identity: The Information Age: Economy, Society, and Culture Volume II*. 2nd Edition. London: Wiley-Blackwell.

Daniels, J., Gregory, K., and McMillan Cottom, T. (2016). *Digital Sociologies*. Bristol: Policy.

De Stefano, V. and Aloisi, A. (2022). *Your Boss Is an Algorithm: Artificial Intelligence, Platform Work and Labour*. Oxford: Hart Publishing.

Elliott, A. and Urry, J. (2010). *Mobile Lives*. London: Routledge.

Θεοχάρης, Γ. και Κανιαδάκης, Α. (Επιμ.) (2022). *Η Νέα Ψηφιακή Παρακολούθηση*. Προς τιμήν του Μηνά Σαματά, Ομότιμου Καθηγητή Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κουρούτζας, Χ. (2025). Αναταραχές ταυτότητας: Υβριδικές συντροφικές σχέσεις στην εποχή της «αλγοριθμικής οικειότητας» και της «ψηφιακής κοινωνίας της διακινδύνευσης». *Πολιτισμός-Σύνορα-Κοινωνικό Φύλο/Μελέτες*, 4, σσ. 25-46.

Κουρούτζας, Χ. Παρασκευόπουλος, Δ. Λερός, Κ. Συρμαλή, Μ.Ε. Γεωργούλας, Σ. (2024). Ρευστοί κόσμοι στις εφαρμογές γνωριμιών: Αβέβαιες σχέσεις προς «κατανάλωση» στην εποχή του «συναισθηματικού καπιταλισμού». Στο Κ. Θεοδωρίδης (Επιμ.) *Κατανάλωση, νεολαία και ψηφιακά μέσα. Κοινωνιολογικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις* (σσ. 128-162). Αθήνα: νήσος.

Lupton, D. (2016). *The Quantified Self: A Sociology of Self-Tracking*. Cambridge: Polity Press.

Lupton, D. (2016). Digital Risk Society. In A. Burgess, A. Alemanno and J. Zinn (eds.), *The Routledge Handbook of Risk Studies* (pp. 301-309). London: Routledge.

Lupton, D. (2014). *Digital Sociology*. London: Routledge.

Marres, N. (2017). *Digital Sociology: The Reinvention of Social Research*. Cambridge: Polity.

Selwyn, N. (2019). *What is Digital Sociology?* Cambridge: Polity Press.

Skopek, Jan. 2023. *Research Handbook on Digital Sociology*. Northampton, UK: Edward Elgar Publishing.

Srnicek, N. (2016). *Platform Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Τύμπας, Τ. (2018). *Αναλογική εργασία, Ψηφιακό Κεφάλαιο*. Αθήνα: Angelus Novus.

Van Dijk, J. (2020). *The Digital Divide*. Cambridge: Polity Press.

-Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

AI and Society

American Journal of Sociology

Big Data and Society

Critical AI

Digital Sociology

European Journal of Sociology

Journal of Metaverse

Science and Technology Studies

Science, Technology and Society

